

ΤΑ ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΟΡΑΤΟΡΙΑ

Μέσα στα μεγαλύτερα Όρατόρια που κορυφώνουν τον λυρισμό των Χριστιανικών αιώνων θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες: α) τα επιβλητικά Όρατόρια του Χαϊντελ, του Μπάχ, του Χάιντ, τα μεγαλόπνευστα του Μπετόβεν, που σημειώνουν τους μνημειώδεις σταθμούς του κλασικισμού του είδους.

β) Τα συναισθηματικά Όρατόρια των ρομαντικών, και των μεταγενέστερων Γάλλων συνθετών, και,

γ) τα φανταστικά Όρατόρια των αρετικών συγχρόνων δημιουργών μ' επί κεφαλής τον Χόνενκερ, καθώς και των Ρώσων συνθετών Ρίμσκυ-Κορζάκωφ, Μουσόργκυ, κ. ά.

Από τα συναισθηματικά Γαλλικά Όρατόρια θ' αναλύσω σήμερα για τους αναγνώστες της «Μουσικής Κινήσεως», τον «Άγιον Φραγκίσκον της Άσσιζης», που είναι ένα άριστο έργο μοναδικό και άφθαστο στο είδος του. Το άριστο έργο αυτό εμπνεύστηκε ο Γάλλος συνθέτης Γκαμπριέλ Πιερνέ από τη θρυλική ζωή του άγαπημένου Άγιου του Χριστού, που έχει ένα πλήθος άμετρητους πιστούς, γιατί η θρησκεία του είναι ή θρησκεία της αγάπης. Η ζωή του όλη είναι ένας ύμνος προς την Άγάπη, γι' αυτό και στην Εισαγωγή του Όρατορίου, ο Γκαμπριέλ Πιερνέ μελοποίησε τον περίφημο «Ύμνο στην Άγάπη», του Άγιου Φραγκίσκου:

—Σ' αγαπώ, Θεέ μου, γιατί έχτισες τόσο φωτερό τον κόσμο αυτό που ζούμε—και γιατί τον έσπειρες με χρυσάφια, με σμαράγδια, και με ζαφείρια,—Σ' αγαπώ γιατί δημιούργησες τον κύριο μας τον Ήλιο, που είναι αξίως σου στη θέρμη, τη λαμπράδα, και την καλωσύνη,—Σ' αγαπώ, γιατί μάς

έβουσε την αδελφή μας τη Σελήνη, και τ' αδέλφια μας τ' άστέρια, κι έβαλες τα όρατα τα σύννεφα στον ούρανό,—κι έκανες τον άνεμο να σκορπίζη τέτοια θαύματα με τα σχήματά τους.—Σ' αγαπώ και σ' εύλογώ, Θεέ μου, για τα όρατα τα δέντρα, και για τα κλαδιά του ύσώπου που ξεπλένουν τις άμαρτίες,—και για τη Φωτιά, την τρομερή κι εύεργετική αδελφή μας,—και για το Νερό το άγιο και ταπεινό και πολύτιμο δώρο σου.—Σ' αγαπώ για τη Γη τη δυνατή, που τρέφει στα στήθια της τα λουλούδια, και τους καρπούς τους όλόγλυκους.—Σ' αγαπώ για τη μητέρα που τρέφει το παιδί που χαμογελά μέσα στα σπάργανά του, και για τον άνθρωπο που σε λατρεύει.—και για τα δάκρυα του φτωχού που οι άγγελοι Σου φέρνουν στον ούρανό.—Σ' αγαπώ για την αδελφή μας τη Ζωή, και για τον αδελφό μας το Θάνατο, και θά σε ύμνώ Θεέ μου ως την ύστατή μου στιγμή, όταν έρθη το όρατο βράδυ που θ' άποκιμηθώ σαν το άθώο βρέφος, για να ξυπνήσω στην Αύλη την αιώνα».

Ο Πρόλογος του έργου αποτελείται από δύο εικόνες πλημμυρισμένες από τα νάματα μιας άσπρευτης μουσικής πηγής, που σαν θερμή παλλίρροια έργεται να ποτίση με τα γόνιμα κόματά της, τον αιώνα θρόλο της Άγάπης. Στην πρώτη εικόνα, ο νέος Φραγκίσκος άπομονώνεται Ιδεόληπτος μέσα στην άνοιξιάνικη γιορτή που συγκεντρώνει όλους τους φίλους και τους συντρόφους του μαζί με τις νέες κοπέλλες της Άσσιζης. Μάταια όμως τον καλούν να πάρη μέρος στα τραγούδια τους και τους χορούς τους. Ο νέος Φραγκίσκος

περιμένει την Ίδεατή νμρησή του, τή Φτώχεια. πού θά του άνοιξη τίς πόλες τών Ουρανών. Καί τονίζει τόν έκαστατικό ύμνο του, πρής τή μεγάλη Φύση τή μόνη άληθινή χαρά τής πρόσκαιρης αύτης ζωής :

« Σάν λουλούδι πού πέφτουν τά πάταλά του ένα - ένα μαραμμένα, ή Μέρα ή φορτωμένη μύρα κι' ώμορφιάς, γέρνει τώρα και ξευθαί. Στόν ούρανό, ή Δύση ξετυλίγει τά πορφύρα τής πέπλα. Γλυκό ήλιοβασιλευμα τής γλυκαίας γής πού γεννήθηκε... Ή νύχτα άρχίζει να γλυκοτρέμει... "Ω Θεέ μου! δόσε μου τή δύναμη να τή θαυμάσω χωρίς λιποψυχία... »

"Έρχεται ή Ίδεατή νμρησή του νέου, ή Φτώχεια και συντονίζει μάζη του ένα διάλογο πού δονείται από ψυχική εδσυγκλησία και άβυσθη έγκαρτέρησι, μέσα στό θαμπά ύποβλητικά χρώματα τής άρχήστρας. Οί άρχίζοντες τά πειχάρια τραγουδία τους πού δοξάζουν τήν Άνοιξη :

« Άπρίλη, μήνα τών μηνών! Χαρά τών βοσκών και τών άνθρώπων! Τ' άσημά φύλλα τής έλης τρέμουν στό φίλημά σου... »

Στή δεύτερη εικόνα φωνές δροσρές παρθένων ψάλλον τήν άργυροστάλαχτη αύγή τής Άνοιξης : « Δοξάζουν οί κορυβαλοί τό νεύρολαστο χορτάρι, και πεταλούδες ήριδόχρωμες πετούν στό έκαστατικό λουλούδι... » Έξασφν, τή χαρά τών καλών άνθρώπων πού σκορπίζονται στούς άγρούς, σκιάζει μιá άπαίσια εικόνα. Ένας λεπρός έρχεται, πλησιάζει, και τά φρικτά ζυλιένα κρότάλα του άντηχούν μέσα στην άρχήστρα, "Όλοι φεύγουν τρομαγμένοι. Τόν βρίζουν. Τόν λιθοβολούν. Μά ό νέος Φραγκίσκος τόν σταματά. Τόν άγκαλιάζει, τόν παρηγορεί, και τόν φιλεί. Τότε, άπ' τό φριχτό στην άψη στόμα του άπόκληρο τής ζωής, ακούεται ό "Ύμνος τής Άγάπης :

« Έγώ, ό καταραμένος μέσα στούς καταραμένους, τό βρωμέρο σκουλήκι πού σέρνεται στη γή και κρβεται άπ' τή ντροπή του, νιώθώ τώρα μιá θεία δροσιά στό καμμένα μου σπλάχν... "Ο Φραγκίσκος γονατίζει μπροστά στό δυστυχημένο : "Αδελφέ μου, εύλόγησέ με!» τού λέγει! "Ο λεπρός τόν εύλογεί και τόν καθιστάζει. Ένώ στό βάθος, οί χοροί - σπαραχτική άντίθεση - ζαναρχίζουν τά χαρούμενα τραγούδια τους : « Άπρίλη, μήνα τών μηνών!... »

* *

Άκολουθεί ή πνευματικότερη σκηνή τού έργου με τόν Άγιο Φραγκίσκο και τήν Άδελφή Κλαίρη πού πρώτη ντύθηκε τό σχήμα τόν Φραγκισκανών καλογοραϊών, κι άφωσιώθηκε εύλόγησα στη βοήθεια τών φτωχών. Ή θεία Άποκάλυψις συντελέσθηκε με τό κήρυγμα τού Άγίου Φραγκίσκου μέσα στην Έκκλησία : « Άκουμα με τά μάτια δακρυμαμένα, τά παράένα και πρωτόφανα λόγια μου μού φέρονταν τόν έαυτό μου, Κι' έφυγα άπό τή πόλι κι' άπ' τόν κόσμο κι' άπ' τίς κακίες του, άκολουθώντας τό φωτερό τό δρόμο... Ή αύρα ή έφήμερη έπνευ μαρμαίνει... Άχτίδες γέμίζουν τόν δόλοφοτό δρόμο άπ' τ' όλόγιομο φεγγάρι. Θυμάμαι... » Σ' όλη αύτή τή διήγησι τής Άδελφής, οί κομπάσεις τού Έσπερινού σημαίνουν σιγανά ή άρμονικά τή ζωήφορα Έπιπίδα.

Άκολουθεί τό κήρυγμα τού Άγίου Φραγκίσκου στό πούλι. Στή καλοκαιρινή έξοχή, ό Άγιος πού κάθισσε να ξεκουρασθή με ένω σύντροφό του μοναχό, τόν Λέονο, βλέπει να μαζεώνεται γύρω του, τά πετεινά

του ούρανο. Άρχίζει να τούς μιλά. Κι' ό λόγος του είναι ένα θείο λάλημα, και μιá προφητική μελωδία. "Ο άδελφός Λέονο στό πλάι του χαμογέλα με συγκατάβασι, άλλα ό λίγο μένει κατάπληκτος όταν ακούει τά πουλάκια, να μιλον τόν Άγιο. "Όλα, άπ' τό λευκό άγριοπερίστερο, ώς τό μικρότερο σπουργίτι. Ή μουσική αύτή εικόνα με τόν τελικό "Ύμνο τής Άγάπης, πού συντονίζουν με τόν Άγιο τά φερωτά άδέλφια του τά πουλάκια, μένει ένα θαύμα εμπνεύσεως μέσα σ' όλη τή μουσική φιλολογία.

"Η εικόνα τών «Στιγμάτων» πού άκολουθεί, είναι τό δραματικότερο έποςόδιο όλου τού έργου. Είναι τό βράδυ τής Μεγάλης Πέμπτης και χτυπούν λυπηρέτα οί καμπάνες. "Ο Άγιος Φραγκίσκος προσεύχεται γονατισμένος στό κελλί του, και ικετεύει τόν Έσταυρωμένο να του χαρίση τήν εδδαμονία να συμμερισθή τό θείο Του Μαρτύριο. Καί βλέπει τόν Έσταυρωμένο να έπιφοιτά στό κελλί του και να τόν καλή πρής Αότων. Καί τότε συντελείται τό φριχτό θαύμα. "Ο Άγιος ύποκαίβεται τόν έαυτό του στη Θεία Θυσία, και ύποφέρει όλους τούς πόνους και τά μαρτύρια τής Θυσίας τής Σταυρώσεως του Θεανθρώπου. Μά ό λίγο, οί ανθρώπινες δυνάμεις του τόν προδίδουν, και βγάξει σπαραχτικές κραυγές μέσα στό μαρτύριο πού ύποφέρει. Οί μοναχοί τρέχουν τρομαγμένοι κοντά του, και βλέπουν τόν άρχηγό να σφραδάχ... Καί βλέπουν όκμή - "Ω τού θαύματος! - τά στίγματα τών Θεϊών Πληγών άποτυπωμένα στό άγνό του ούμα. Τό μωπό του στόζει αίμα άπ' τόν Άκάνθιο Στέφανο πού τόν πληγωσε. Άπ' τό πλευρό του τρέχει αίμα και νερό, τά χέρια του και τά πόδια του αϊμάσσουν...

- Αψήστε με! φωνάζει ό Άγιος. Αψήστε με ν' άπολαύσω τούς θείους Τόν πόνους! Αψήστε με στη χαρά του μαρτυρίου Του! Αψήστε με στη ματωμένη μου Εδύχια!

Τό προτελευταίο μέρος τού Όρατόριου είναι ό "Ύμνος πού ό Άγιος Φραγκίσκος, άρρωστος και τυφλός πιά, άπευθίνει πρής τόν άδελφό του τόν Ήλιο, γιά να τόν εύλόγηση γιά όλα τ' αγαθά πού στέλνει στη γή. Στο μοναστήρι τού Άγίου Δαμιανού, όπου καταφεύγει, τόν περιβάλλει ή Άδελφή Κλαίρη, ή πιστή όπαδός του. « Άδελφή μου, περιγράψε μου τήν άγαπημένη μου Άοσιζή, πού δεν θα ζαναίδη πριν άπ' τή λύτρωσή μου!» Κι' εμπρός στό δακρυμαένα μάτια του περνούν με τή μουσική πού τ' αναπαρασταίνει όλα τά περομένα δράματα τής χαράς : τό σπήτι πού γεννήθηκε, τά παιδικία πού τρέχουν ζένοιαστα τραγουδώντας, οί προσεύχές τών καλών άνθρώπων, τά πουλάκια πού τού μιλον :

« Ω θεία Εδύχια! Νιώθω τόν Ήλιο να με πλημμυρίζη με φλόγα και με φός. "Ωσαννί! "Ωσαννί! Σ' εύλογώ Θεέ μου, πού δημιούργησες τόν κύριο μας τόν Ήλιο.»

"Ο Άγιος συντονίζει τόν ύμνο του μέσα σέ μιá ψυχική παραφορά.

"Ο έκατατικός θάνατος τού Άγίου έρχεται σάν μιá ύπερτατή λύτρωσι στην τελευταία εικόνα. Έμπρός του τά πληθή γονατισμένα κλαίει με λυγμούς, χοροί άγγελων ψάλλον Άλληλούδια άγάπης, και τά πουλάκια έρχονται με αγαλλιασι πετώντας γιά να πάρουν επάνω στα φτερά τους τή λευκή ψυχή του και να τή φέρουν στούς ούρανούς.